

© JEAN KOENE 1993

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd, gekopieerd of overgenomen,
zonder de schriftelijke toestemming van de schrijver.

‘Hermingard van de Eikenterpen’

169. AERNOUT DROST (1810--1834).

Historische roman van Aernout Drost (1810-1834)

‘HERMINGARD VAN DE EIKENTERPEN’

Historische roman van Aernout Drost

David van Lennep (1774-1853) was professor aan het Atheneum Illustre in Amsterdam. Dat zijn naam niet helemaal in de vergetelheid is geraakt, dankt hij vooral aan zijn zoon Jacob, die een grote populariteit verwierf als schrijver. Jacob van Lennep schreef historische romans, die door de pers goed werden ontvangen en die iedere ontwikkelde Nederlander daarom graag wilde lezen. De boeken van Van Lennep waren spannend, werden vaak herdrukt en zo goedkoop op de markt gebracht, dat ze ten laatste in geen enkele boekenkast ontbraken. Vader Van Lennep moest met minder waardering genoegen nemen, wat niet wegneemt dat hij, op zijn manier, een bijdrage heeft geleverd tot de ontwikkeling van de Nederlandse literatuur. Hij was het namelijk die zijn zoon Jacob – en met hem enkele anderen – ertoe bracht, de Nederlandse historie in romanvorm te behandelen.

In 1827 schreef David van Lennep een verhandeling ‘Over het belangrijke van Hollands Grond en Oudheden voor Gevoel en Verbeelding’. Hij sprak daarin zijn bewondering uit voor de Schotse schrijver Sir Walter Scott (1771-1832), die sedert het jaar 1814 de ene historische roman na de andere publiceerde, gedreven door liefde voor de historie en voor zijn vaderland. David van Lennep vond dat het hoog tijd werd dat Nederlandse schrijvers het voorbeeld van hun Britse collega gingen navolgen. In 1808 had Adriaan Loosjes *Het leven van Maurits Lijnslager, een Hollandsche familie-geschiedenis uit de zeventiende eeuw* uitgegeven, maar sindsdien was er geen enkele Nederlandse roman meer verschenen die een episode uit de vaderlandse geschiedenis tot onderwerp had.

De verhandeling van David van Lennep werkte inspirerend, met name op zijn zoon, die onmiddellijk aan de slag ging. Toch was het niet Jacob van Lennep, die als eerste met een historische roman voor de dag kwam. In 1829 verraste Margaretha Jacoba van Gelder de Neufville (1775-1856) het Nederlandse lezerspubliek met *De Schildknaap*, een historische roman naar het voorbeeld van Walter Scott. Ongetwijfeld had zij Scotts roman over ridder *Ivanhoe* (1818) gelezen. Jacob van Lennep, die blijkbaar wat meer tijd nodig had om een verhaal op papier te krijgen, voltooide zijn eerste historische roman, *De Pleegzoon*, pas in 1833. Intussen was nog een tweede Nederlandse auteur hem voor geweest. In 1832 had namelijk een jeugdige debutant, de toen 22-jarige Aernout Drost, zijn historische roman *Hermingard van de Eikenterpen* uitgegeven en daarmee succes geogst.

Aernout Drost (1810-1834) was theoloog en had een andere inspiratiebron dan Margaretha de Neufville en Jacob van Lennep. Hij schreef zijn roman niet, in de geest van Scott, om het vaderlands

verleden op een fantasierijke wijze in herinnering te brengen, maar om uitdrukking te geven aan zijn godsdienstige denkbeelden en gevoelens. Drost toont geestverwantschap met het Réveil-protestantisme, dat een gevoelsmatig doorleefd en evangelisch gefundeerd christendom voorstond. Volgens hedendaagse onderzoekers ademt zijn werk echter vooral de geest van de zogeheten ‘Groninger richting’, een theologische vernieuwingsbeweging, die evenals het Réveil sterk evangelisch georiënteerd was. Aan zijn roman *Hermingard van de Eikenterpen* is Drost’s levensbeschouwing duidelijk af te lezen. Het boek is niet zozeer een vaderlandse, als wel een evangelisch-christelijke historische roman te noemen.

GEVIERD SCHRIJVER

De roman *Hermingard van de Eikenterpen* van Drost heeft altijd in hoog aanzien gestaan bij de letterkundigen. De geest van het werk zal niet allen in dezelfde mate hebben aangesproken, maar de critici waren doorgaans unaniem in hun gunstig oordeel, onder meer over het taalgebruik van de schrijver. *Hermingard van de Eikenterpen* beleefde in 1991 nog een herdruk en in de letterkundige publicatie *Nederlandse Literatuur, een geschiedenis* uit 1993 werd aan dat werk nog een heel artikel gewijd. De schrijver van dat artikel, J.R. van der Wiel, mist in de *Hermingard* de ‘kleurige zwier’ die eigen is aan veel andere historische romans, maar is verrukt over het beeld van het hoofdpersonage, dat naar zijn oordeel schitterend uit de verf is gekomen. Hij besluit met de opmerking dat Drost zeer hoog mikte met ‘de schepping van zijn serene heldin in haar zowel tijdloze als tijdgebonden strijd’. Ondanks deze loftuiting – die me terecht lijkt overigens – vermoed ik dat menig fervent liefhebber van romantische verhalen *Hermingard van de Eikenterpen* niet anders dan zuiver plichtmatig zal kunnen lezen. Maar het boek is historisch beslist interessant, omdat het kenmerkend is voor een periode uit onze geestesgeschiedenis. Wie de letterkunde en de geest van de vroege negentiende eeuw wil leren kennen, kan de roman niet ongelezen laten.

DE INHOUD

Volgens de aanwijzingen van Drost waren de Eikenterpen eertijds te vinden aan de oever van de Rijn, op de plaats waar nu de stad Arnhem ligt. Daar woonden rond het jaar 300 Batavieren, die voortdurend strijd moesten voeren met de Romeinen en vol weemoed de gloriëtijd herdachten waarin de grote held Claudius Civilis hun aanvoerder was. De druk van de Romeinen werd steeds benauwender en de verdediging van het Bataafs territorium steeds hachelijker. Daarom mochten de Batavieren zich gelukkig prijzen, dat zij een sterke bondgenoot tegen de vijand hadden gevonden in een nieuw volk dat zich in hun contreien gevestigd had: de Franken.

De Romeinen hadden in die tijd Constantijn de Grote als keizer. Hij had het christendom uit de verdrukking gehaald en het vervolgens tot staatsgodsdienst verheven. Het gevolg daarvan was, dat de Batavieren voortaan niet alleen in hun grondgebied werden belaagd maar ook nog in hun godsdienst. Elke verloren strijd van de Batavieren betekende een verlies van eigen zeden en cultuur.

Op de Rijnterp, waarvan de Eikenterpen deel uitmaakten, was in die tijd de oude hertog Thiedric aan het bewind. Zijn zonen, eertijds wakkere legeraanvoerders, waren bijna allemaal dood; zij

kwamen om op het slagveld. De enige gezinsleden die Thiedric nog restten, waren zijn zoon Siegbert en zijn inwonende nicht Hermingard, die hij als een dochter had grootgebracht. Hermingard was het mooiste meisje van de hele Eikenterp, wat het alleszins begrijpelijk maakt, dat haar neef Siegbert verliefd op haar werd en met haar wilde trouwen.

Het verhaal begint op het moment dat Siegbert, Thiedrics laatste zoon, zich naar het slagveld moet begeven, om daar een gemeenschappelijke legerschaar van Batavieren en Franken aan te voeren. Zijn vertrek is hartverscheurend voor Hermingard en brengt bij allen die haar liefhebben een rouwstemming teweeg. Hermingard heeft een zacht karakter en wordt daarom door al haar stamgenoten bemind; haar enige vijand is de bard Welf de Usipeter, een Germaanse priester met orthodoxe opvattingen en een wreed karakter.

De beste vriendin van Hermingard, met wie zij lief en leed kan delen, is de Romeinse weduwe Marcella. Marcella's man, Caecinus, raakte jaren voordien gewond in de strijd tegen de Batavieren, waarna de Bataafse overwinnaars hem als krijgsgevangene meevoerden. Zijn echtgenote, Marcella, volgde hem vrijwillig in de gevangenschap, samen met haar zoon Paulinus. Caecinus stierf en liet moeder en zoon in het kamp van de Batavieren achter. Die twee genieten daar nu een betrekkelijke vrijheid en kunnen zich gemakkelijk in hun lot schikken, vooral ook doordat er tussen Marcella en Hermingard een hechte vriendschap is ontstaan. Als Siegbert naar het front is vertrokken, vindt Hermingard bij Marcella de morele steun die zij op dat moment hard nodig heeft.

Al spoedig komt aan het licht dat Hermingard in een geloofscrisis verkeert. Zij heeft geen vertrouwen meer in de Germaanse goden Thor, Freya en Loke, omdat die hemelbewoners zich al te dikwijls vijandig tonen ten opzichte van de mensen en wel erg gemakkelijk in toorn ontsteken. Marcella denkt haar vriendin te begrijpen, omdat ook zij niet veel ziet in de Germaanse godenwereld. Zij is Romeinse en heeft meer vertrouwen in de goden van het oude Rome, in Jupiter en de zijnen. Over het christendom heeft zij wel eens iets opgevangen. Het is een nieuwe godsdienst, die maar één God erkent, maar waarover de vreemdste verhalen in omloop zijn: 'bloedige maaltijden en onreine nachtvermaken' schijnen eraan te pas te komen.

Marcella en Hermingard maken kennis met een Romeinse man, een bedaagde grijsaard, die samen met een zevenjarig jongetje het Bataafse grondgebied betreedt. De man blijkt later Caelestius te heten en het jongetje Timotheus. Bij hun eerste ontmoeting rijst bij Marcella al het vermoeden dat de oude man een christen is, 'een aanbidder van die nieuwe God'. Daarover kan Hermingard uiteraard niet oordelen, maar zij raakt wel diep onder de indruk van zijn persoonlijkheid, van de goedheid die van hem afstraalt.

Welf de Usipeter, die een priesterrol vervult in de Bataafse gemeenschap, houdt halsstarrig vast aan de oude Germaanse rituelen. Als hij toekomstvoorspellingen moet doen, spreidt hij een witte doek op de grond, waarop hij vervolgens stokjes uitstrooit, die voorzien zijn van een runenteken. Hij gebruikt eikenhouten stokjes en niet, zoals gebruikelijk, beukenstokjes of beukenstafjes (=Buchstaben), maar dat zal wel samenhangen met de lokale flora. Omdat Thiedric wil weten hoe het zijn zoon Siegbert zal vergaan in de strijd tegen de Romeinen, vraagt hij aan Welf om zijn kunsten weer eens te vertonen. De priester doet wat van hem gevraagd wordt en leest uit de runentekens af, wat de

jongeman te wachten staat. Veel goeds is dat niet. De Romeinen zullen als overwinnaars uit de strijd komen en Siegbert zal zijn leven erbij inschieten. De oorzaak is te zoeken bij de goden, die om een of andere duistere reden weer eens vertoornd zijn. Maar misschien is daaraan iets te doen. Welf de Usipeter zal eens een bezoek gaan brengen aan de wichelares Witte Geertrud, om haar raad in te winnen. Witte Geertrud kent de geheimen van de goden, want zij kan met de dieren spreken en van hen vernemen wat de goden wensen. In dit geval blijken hun wensen nogal bloedig: zij eisen het leven van een mens. De Batavieren zullen een jongeman op het altaar moeten offeren, willen zij de gramschap van de goden doen wijken. De moeilijkheid is echter dat alle jonge Batavieren naar het front zijn vertrokken. De enige jongeman die beschikbaar is, en die er dus aan zal moeten geloven, is Paulinus, de zoon van Marcella. Hij wordt gevangengenomen en opgesloten in de ruïne van een oude toren. Moeder Marcella, die aanvankelijk in alle staten verkeert, hervindt spoedig haar vroegere gelijkmoedigheid, nadat zij heeft besloten om gelijktijdig met haar zoon te sterven. Ze zal zichzelf doden, immers:

De ziel trekt slechts door dit leven naar ene eeuwige woning, en zal het daar de plaats der gelukzaligheid zijn, o, dan vind ik er mijn’ Paulinus weder: want waar zou ene moeder gescheiden van haar kroost en gelukkig zijn?

Zover komt het echter niet, want haar zelfdodingsplannen worden op het laatste moment vrijdeld door toedoen van de omstanders. Gelukkig maar, want Paulinus kan niet aan de goden geofferd worden, doordat de natuur ingrijpt. Kort voordat hij naar het offeraltaar gevoerd zal worden, slaat de bliksem in de ruïne, die met donderend geraas instort. Welf en de andere Batavieren nemen aan dat de goden het zo gewild hebben en dat zij de gevangene onder het puin hebben begraven.

Hermingard kan de emoties niet meer aan en stort totaal in. Lange tijd is zij niet meer aanspreekbaar en moet zij het bed houden. Als zij weer opgeknapt is, blijkt zij een heel ander mens. Het laatste restje vertrouwen in de Germaanse goden is haar ook nog ontvallen. Zij heeft nog maar één verlangen en dat is de oude Caelestius nog eens te ontmoeten. Van hem hoopt zij troost en een nieuw geloof te ontvangen. In de Bataafse gemeenschap voelt Hermingard zich niet meer echt thuis. Door haar geloofscrisis heeft zich een gevoel van vervreemding van haar meester gemaakt, dat nog versterkt wordt doordat zij een ongermaans uiterlijk heeft. Zij heeft donkere ogen en bruine haren, en is daardoor heel anders dan de blondgelokte vrouwen met blauwe ogen uit haar omgeving.

Hermingard is zo ‘schoon als Ossians geliefde’, vertelt ons de schrijver. Iedereen bewondert haar om haar edele gestalte. Ook Marcella beseft dat haar vriendin een knappe verschijning is, maar zij waardeert Hermingard toch vooral vanwege andere hoedanigheden dan lichamelijke schoonheid:

Vol bewondering staarde Marcella haar aan, maar sloeg toch minder het lichamenlijk schoon gade; veelmeer immers boeide haar de verhevene en heerlijke aanminningheid, welke, in de ogen ener vrome maagd, ons den aanblik eens engels voortovert en elk zinnelijk denkbeeld verbant.

Het oog van de engelachtige Hermingard is meer gericht op de hemel dan op de aarde. Zij is op zoek naar de bovenzinnelijke waarheid. Marcella begrijpt heel goed wat er in Hermingards geest omgaat. Na alles wat er gebeurd is, begint ook bij haarzelf twijfel te groeien en wel ten aanzien van de Romeinse goden, waarop zij tot nu toe blindelings heeft vertrouwd. Zij kan zich echter gemakkelijker verzoenen met een leven in het ongewisse. Als zij weer eens samen door de bossen zwerven, zegt Hermingard tegen Marcella: Ik heb het gevoel dat de Romeinse oppergod aan jou even weinig voldoening schenkt als de godheid van mijn vaderen aan mij. Marcella antwoordt hierop:

Daarom heb ik mij steeds voorgenomen, op de aarde voor de aarde te leven. Mijn vurigste wens is dat mijn Caecinus en Paulinus in dien hemel leven (...) Moet het daarom gene wijsheid heten, wanneer wij in het tegenwoordige niet aan de toekomst denken, vroom leven en spreken, de Goddelijke weldaden dankbaar genieten en al het overige aan hun opperbestuur overlaten?

Het ‘tegenwoordige’, vooral de schoonheid van de natuur, wekt bij Hermingard juist andere verlangens dan bij Marcella. Ik heb, zegt zij, ‘ene behoefte, een wezen te kennen, hetwelk ik met gans mijn ziel kan beminnen’; als die kennis ontbreekt, is het immers onmogelijk het leven als zinvol te ervaren:

Maar thans, wat is het leven, wanneer gij de akkerbouw en veeteelt uitzondert? – Woeste afwisseling van krijg en visvangst, van weispel en teerlingworp, van onmatige gastmaalvreugde en bandeloze wijjnapstrijd? En het lot der vrouwen? – den gemaal dienen, moeder worden, het weefgetouw en braadspit oppassen en – sterven. Is dit onze bestemming, Marcella! zeg mij, is dit leven?

Als Hermingard enige tijd later te horen krijgt dat haar geliefde Siegbert op het slagveld gebleven is, kan zij die onheilstijding in alle kalmte verwerken. Marcella begrijpt aanvankelijk niet, hoe het komt dat haar vriendin het zo rustig kan opnemen, maar dan gaat haar plotseling ‘een weldadig licht op’. Ze ontdekt namelijk dat Hermingard het spoor van Caelestius heeft teruggevonden en met hem heeft gesproken. De oude man heeft haar troostrijke gedachten ingegeven en haar met nieuwe hoop vervuld bij het zoeken van de ware godheid.

Voortaan brengen de beide vrouwen geregeld een bezoek aan Caelestius, die met zijn pleegzoon Timotheus een geheim onderkomen betrokken heeft. Hij onderwijst hen en zij kunnen aan hem de vragen voorleggen die hen bezighouden. Van alles willen zij weten over de god die hij vereert en aanbidt. Op hun vraag, hoe die god heet, luidt het antwoord van Caelestius kort en bondig: ‘GOD’ – zonder meer, want iedere toevoeging zou een vervalsing betekenen.

GOD (...) Deze naam is de enige, waaraan gene zinnelijke voorstelling verbonden wordt, door deze toch wordt de eeuwige almacht in een verkeerd daglicht gesteld. Geen woord der menselijke taal zal immer Gods wezen uitdrukken, immers, wie de majesteit van dat zijn meent te kennen, verkleint ze, hij die dezelve niet wil verminderen, kent haar niet. Plato, de heiden, kon den naam der Godheid niet noemen, wat zou de Christen bestaan, den eeuwigen een’ naam te geven, die zich aan hem nader kennen deed,

opdat het schepsel zich in de geopenbaarde heerlijkheid verliezen zou? beklaag, beklaag u nimmer, hem den naamlozen te moeten noemen!

Caelestius blijkt een evangelisch christen te zijn. In zijn bagage draagt hij een papyrusrol mee, waarop de tekst van het evangelie staat geschreven. Timotheus leest hem dagelijks een gedeelte uit het Johannes-evangelie voor.

Hermingard en Marcella worden door Caelestius bekeerd tot het christendom en gedoopt. Net op tijd, want kort daarop wordt Hermingard door Welf de Usipeter ontvoerd. Waar hij haar verborgen houdt, probeert vriendin Marcella tevergeefs te achterhalen. De verblijfplaats kan ze onmogelijk ontdekken, doordat zij van niemand enige medewerking krijgt. Zelfs Thiedric zwijgt daarover in alle talen.

Welf heeft Hermingard overgeleverd aan Witte Geertrud en die heeft haar opgesloten in de toren aan de Lippe, waar zij haar laat bewaken door de dwerg Wimond. Het enige waarmee de jonge vrouw zich in gevangenschap kan bezighouden, is spinnen. Als Witte Geertrud afwezig is, profiteert zij echter van de gelegenheid om naar hartelust christelijke liederen te zingen, in het Latijn. Daarbij begeleidt zij zichzelf op de harp. Helaas wordt zij bij haar christelijke geloofsuitingen betrapt door de wichelares. Die maakt meedogenloos een einde aan het gemusiceer door de harp te vernietigen en de gevangene in een nog dieper gelegen kelder op te sluiten.

Tot Hermingards ontzetting blijkt Geertrud Caelestius te kennen en te weten waar hij zich schuilhoudt. Geertrud zou Caelestius graag willen vernietigen, maar door een of andere oorzaak kan zij niets tegen hem ondernemen. Hermingard daarentegen heeft zij volledig in haar macht en zij eist van haar dat zij zich weer geheel toewijdt aan de oude Germaanse goden. Dat is natuurlijk te veel gevraagd van de pas bekeerde, die met veel moeite ontdekt heeft wie de schepper is van de schitterende natuur die haar omringt. Zij zegt tegen Witte Geertrud:

Eén hoog, één enig Goddelijk wezen aanbid ik. Ongezien, gelijk gij uwe goden noemt, is dat Wezen, maar de ganse natuur doet dien alwijzen en liefdevollen Scheppingsgeest kennen (...) Hem alleen bemin ik, Hem alleen gehoorzaam ik, tot hem alleen bepaalt zich mijne Godsdiensthulde.

Op het moment dat Witte Geertrud bezig is haar woede te koelen op Hermingard, verschijnt Welf om te vertellen dat Thiedric ernstig ziek is en de hulp van de wichelares dringend nodig heeft. Het drankje dat hij van haar meekrijgt, blijkt niet veel te helpen, want kort daarop sterft de oude hertog.

Caelestius is ook oud en voelt zijn einde naderen. Tot haar verbazing krijgt Marcella van Witte Geertrud de opdracht om de christenman op te zoeken en hem in zijn laatste uren bij te staan. Daardoor is Marcella in de gelegenheid, meer te vernemen over de achtergronden van de oude Romein. Hij vertelt haar dat hij tijdens zijn leven een ernstig misdrijf heeft gepleegd. Hij heeft namelijk een 'ziel' vermoord en sedert dien niets anders gedaan dan geboet voor zijn daad. Wat hij precies uitgespookt heeft, krijgt Marcella pas naderhand te horen, doordat het gesprek een andere wending neemt.

Timotheus blijkt namelijk plotseling verdwenen te zijn. Marcella en Caelestius begrijpen onmiddellijk dat Witte Geertrud daarachter zit. Dat brengt het gesprek op de wichelares. Caelestius vindt Geertrud maar een vreemde vrouw, zij is, zegt hij, het

raadselachtig wezen, hetwelk altijd mijn hart foltert; heden een trawant van het rijk des satans, morgen een engel des lichts schijnt. In spijt van zichzelf moet zij tot beide gedwongen worden. Hermingard, de reine en edele maagd, is in hare macht.

Niemand weet wie die vrouw is, doordat zij altijd haar gezicht met een sluier bedekt houdt.

Plotseling duiken Siegbert en Paulinus op, die blijkbaar nog in leven zijn. Paulinus werd indertijd, buiten weten van de anderen, uit zijn gevangenis bevrijd door Hermingards dienstster Gisela, die in het diepste geheim verliefd op hem was. Paulinus hield ook van haar en, toen hij na zijn ontsnapping ronddoelde door het gebied van de Romeinen, bleef haar beeld hem overal achtervolgen. 'De schone meisjes van Latium', zegt Paulinus,

konden, door hare brandend kwijnende bliken, zwartglanzige vlechten en zwevende gestalten, mijn herdenken niet verbannen aan het rein blauwe oog, de rijke gouden lokken en degelijker lichaamsbouw van mijne weldadige redster, de boslelie der Eikenterpen.

Paulinus is tijdens zijn afwezigheid christen geworden en durft er nu op te vertrouwen dat Gisela hem in zijn nieuwe geloof zal volgen.

Nu nadert de ontknoping van het verhaal. Het zijn vooral de bekentenissen van de stervende Caelestius die veel raadsels oplossen. Caelestius vertelt hoe hij opgroeide in Italië en daar diep onder de indruk raakte van de nieuwe godsdienst. Zo diep zelfs, dat hij zich gedrongen voelde, naar het noorden te trekken om daar de waarheden van het christendom te verkondigen. Een van zijn bekeerlingen was Naechthilde, de echtgenote van Welf de Usipeter. Maar Caelestius' geloofsijver behoedde hem niet voor de zonde van het vlees. Tot zijn diepe droefheid moet hij bekennen: 'Christus was op mijne lippen, Aphrodite in mijn hart...'. De oude Adam in hem stak pas echt de kop op, toen hij afscheid moest nemen van zijn bekeerlinge vanwege het ongelukkige feit dat haar man, na langdurige afwezigheid, naar huis terugkeerde. Caelestius omhelsde Naechthilde voor zijn vertrek zo innig, dat zij zwanger van hem werd.

Treurig en geheel vertederd zaten wij bij elkander. Zij schreide: ik wist dat ik der vrouwe dierbaarder was dan Welf de Usipeter. – Deze was haar eega...Vurig beminde ik haar, die mij aanbad. Naechthilde weende: schoon, onbeschrijfelijk schoon was zij in hare smart; ik wilde haar vaarwel zeggen, omhelsde haar – en... verliet God en deugd---

Sinds die dag werd Caelestius gekweld door berouw en spijt omwille van dat ‘vloekwaardig lustgenot’. Naechthilde verloor na zijn vertrek haar christelijk geloof, maar niet de vrucht van haar schoot. Zij baarde een tweeling: Witte Geertrud, de wichelares, en Heile, de moeder van Hermingard. Bij de bekentenissen die Caelestius doet, is Witte Geertrud aanwezig. Haar sluier legt zij op dat moment even af, maar zij vraagt Marcella, alles wat zij nu weet als een diep geheim in haar hart te bewaren.

Intussen zit Hermingard nog steeds in de Lippetoren, waar nu ook Timotheus gevangen is gezet. Tijdens de afwezigheid van Witte Geertrud weet de kleine jongen zichzelf en Hermingard te bevrijden. De eerste gang van Hermingard voert haar naar het graf van Caelestius en, alsof het zo had moeten zijn, bij dat graf ontmoet zij Siegbert. Met deze ontmoeting lijkt een blijmoedig einde te worden ingeluid, maar dat is slechts schijn. Het komt wel tot een huwelijk tussen die twee, maar de kwaadaardige Welf, die het niet kan verkroppen dat de opvolger van Thiedric, met een christin trouwt, bederft alles. Hij grijpt zijn boog en schiet een pijl af in de richting van Hermingards borst, die haar echter niet raakt, doordat Siegbert voor haar gaat staan. De heldhaftige echtgenoot sterft, maar bekeert zich nog juist op het nippertje tot het christendom. Hij wordt gedoopt en schenkt daarna, met zijn laatste woorden, vergiffenis aan zijn moordenaar.

Hermingard maakt het daarna niet lang meer. Ook zij sterft en laat haar omgeving rouwend achter. Marcella vertrekt, met haar zoon Paulinus en haar schoondochter Gisela naar het christelijke Romeinse rijk. Timotheus gaat met hen mee.

EEN GELOOFSGETUIGENIS

De dichter en criticus P.N. van Eyck (1887-1954), die in 1939 een herspelde uitgave verzorgde van Drost's *Hermingard van de Eikenterpen*, zag in dit werk uit 1832 een tegenhanger van Chateaubriand's *Les Martyrs* uit 1809. Naar zijn oordeel was het Nederlandse boek ‘een duidelijke welbewuste afrekening met de centrale idee’, die aan het Franse werk ten grondslag ligt. In *Les Martyrs* beschrijft Chateaubriand het gruwelijke martelaarschap waaraan de eerste christenen waren blootgesteld, voordat Constantijn aan de vervolging een einde maakte. Deze keizer werd zelf christen en vond het daarom maar het beste, als zijn onderdanen dat voorbeeld navolgden. Chateaubriand kon, dankzij het optreden deze christenkeizer, zijn boek in een toon van triomf laten eindigen ‘met de overwinning, in de geestelijke orde, van het in de Rooms-Katholieke Kerk belichaamde christendom’.

Van een kerk die haar gezag ontleent aan een wereldlijke macht had Drost geen hoge verwachtingen. Een zegevierende kerk op aarde vertoont weinig overeenkomst met de christusfiguur uit de evangelieverhalen. Een bloedvergietende wereldveroveraar als Constantijn nog veel minder. ‘Neen’, laat Drost zijn romanpersonage Caelestius zeggen, ‘zijn zegepraal was geenszins die des Christens!’. Constantijn heeft de positie van de kerk als instituut versterkt, maar het blijft zeer de vraag of die machtstoename het christelijk geloof ten goede is gekomen. Caelestius spreekt daarover zijn twijfels uit.

Het is waar – aldus Caelestius – zijn invloed zal onze kerk uitbreiden, maar wellicht zijn de gevolgen van heilloze uitwerking. De vorst is trots en bemint de zinnelijkheid, licht dat hij deze neigingen ook door zijne godsdienst wil bevredigen, en de Christenen zullen hunnen Heer niet meer in geest en waarheid aanbidden (...) Uiterlijke glans zal de innerlijke waardij vervangen.

Caelestius meent dat de gebieden in het noorden een vruchtbaarder bodem vormen voor het christelijk geloof. In feite is daar het christendom al latent aanwezig. De plichten van het christelijk geloof zijn de ‘kinderen der Noorderstreken’ als het ware in het hart ‘gegriffeld’. Echtbreuk, kwade trouw en oneerlijkheid worden daar niet vergoelijkt als uitingen van ‘de geest des tijds’ en, wat ook belangrijk is, ‘beeldendienst is dit volk een gruwel’.

Drost schreef zijn *Hermingard van de Eikenterpen* niet om de lezers aangenaam te onderhouden, maar om, zoals P.N. van Eyck het uitdrukt, te getuigen voor het ‘Evangelisch geloof als het, voor alle mensen, in alle tijden, onder alle omstandigheden enig-waar en enig-heilbrengend Christendom’.